

## **HC Week 7**

**11 januari 2017**

### **Collegetour mr. Daan Keur senior raadsheer**

In dit college werden er vragen gesteld aan senior raadsheer mr. Daan Keur. Er zijn verschillende onderwerpen aanbod gekomen van de afgelopen weken.

#### **Stijlen van de rechter**

De eerste vraag ging over de grote verschillen in het 'leiden' van een zitting door de rechter. Twee studenten waren voor hun onderzoek naar de rechtbank Groningen en de rechtbank Leeuwarden geweest, en hadden daar een aantal zaken van de politierechter bijgewoond. Opviel was dat de rechter in Leeuwarden zich veel meer bij het dossier hield en zich niet veel aan leek te trekken van de informatie die hij ter terechtzitting kreeg. Hij begon de zitting met het voorlezen van de belastende verklaringen etc. En nadat hij het grootste gedeelte van het dossier had voorgedragen, vroeg hij of de verdachte daar nog iets aan toe te voegen had. De rechter in Groningen begon de zitting heel anders. Zij gaf aan waar verdachte van verdacht werd en vroeg wat er volgens verdachte die dag gebeurt was. Deze meer open houding heeft volgens meneer Keur sterk de voorkeur. De terechtzitting is bedoeld als sluitstuk van het onderzoek en dan is het de bedoeling dat alle informatie op tafel komt. Dit lukt veel beter bij een openhouding waarbij de verdachte het gevoel heeft nog niet veroordeeld te zijn.

Volgens meneer Keur zijn er grote verschillen in leiding geven van rechtszitting. Dat komt omdat er geen protocol is gemaakt over hoe je een zaak begint. Er is weinig oog voor de verschillende manieren waarop je een zitting kan leiden. Het nadeel is dat rechters heel veel alleen doen. Er zijn maar heel weinig meervoudige zittingen. Dat komt bijna alleen bij het strafrecht voor. En in die gevallen kun je na de zitting even met elkaar evalueren over hoe het ging. Dan leren rechters ook van de aanpak en manier van benaderen door andere rechters. Daarnaast zou het goed zijn om een taakverdeling te maken voor die verschillende raadsheren. Dan kun je ervoor zorgen dat alle rechters actief zijn bij de zaak. Anders komt het wel eens voor dat de voorzitter het woord heeft en wanneer de andere twee rechters geen vragen hebben, niks zeggen tijdens de zitting. Dit kan voor partijen overkomen als desinteresse of dat ze er zitten voor de formaliteit. Maar het gaat er juist om dat de partijen vertrouwen hebben in de mensen die tegenover hun zitten en dat ze op hun gemak zijn.

Daarna werd de vraag gesteld aan welke stijl meneer Keur de voorkeur geeft. Volgens Keur moet de rechter het hele proces op het puntje van zijn stoel zitten. Hij moet goede vragen stellen en goed luisteren of er antwoord op komt en zo ja, wat voor antwoorden dat zijn. Hij moet vooral kritisch zijn en niet achterover zitten. Een lijdelijke stijl is dus uit den bozen. Wel is het afhankelijk van de soort zaak, welke stijl gehanteerd wordt. Hij benadrukt dat het gaat om het onderzoek ter terechtzitting. Dit onderzoek is het centrale punt van de hele procedure. Het is dan heel belangrijk dat je je open opstelt en probeert alle informatie boven tafel te krijgen.

#### **Belang van het vak rechtssociologie in de praktijk**

Het vak rechtssociologie wordt ook meegenomen in de SSR, de opleiding voor rechters en Officieren van Justitie. Zo werd er onder andere onderzoek gedaan naar de oordeelsvorming van de rechters. Wanneer rechters dichterbij de lunchtijd kwamen, waren er minder invrijheidsstellingen besloten omdat rechters zich op dat moment dus minder voelden. Daardoor durfden ze minder risico te nemen en leidde dit tot minder invrijheidsstellingen. Zo ging het andersom ook. Wanneer de rechters na de lunch oordeelden over invrijheidsstellingen, dan namen ze meer risico en werd er meer in vrijheid gesteld. Dit zijn onderzoeken van rechtssociologische aard die erg belangrijk zijn in de praktijk en waar zeker wat mee gedaan moet worden.

#### **De ontwikkeling van het ZSM**

Het ZSM regelt dat er minder zaken bij de rechter komen. De Officier van Justitie kan zelfstandig geldboetes en taakstraffen opleggen. Gevangenisstraffen kunnen anno 2017 nog steeds alleen door

de rechter worden opgelegd. Als men het niet eens is met de strafbeschikking van het ZSM, dan kan je alsnog naar de rechter. Het probleem is alleen dat het soms wel een jaar kan duren voordat je dan met hetzelfde geschil naar de rechter kan. Het risico bestaat dan dat veel mensen denken: 'Laat maar, ik ga niet in hoger beroep want dan is het nu maar klaar'. Dat is wel een nadeel van het ZSM beleid. De grote procedures bij de rechter duren soms ook erg lang en daarom kost het een hoop geld. Dat is ook een van de redenen dat advocaten vaker naar het ZSM gaan.

### **Emoties in de rechtszaal**

Een verdachte wil graag, vooral als ze gedetineerd zijn, bij de uitspraak aanwezig zijn. De verdachten reageren soms heftig op de uitkomst. Het komt ook steeds vaker voor dat mensen op de tribune of nabestaanden etc. op de zitting dingen zeggen. Vooral bij zwaardere strafzaken of familiezaken lopen de emoties soms hoog op. Soms vragen de rechters de parketpolitie om in de zaal aanwezig te zijn wanneer verwacht wordt dat het wel eens uit de hand kan gaan lopen. Je ziet hierin ook een verschil optreden in benadering door de rechter. De rechter was vroeger veel terughoudender met emoties tonen en benoemen dan nu. Vroeger was er veel meer afstand. Door emoties te benoemen kun je vervolgens beter in gesprek blijven met partijen omdat ze dan het gevoel hebben dat ze gehoord worden. Daarnaast maakt de manier waarop je een vonnis uitspreekt wel verschil in de emoties van de partijen. Je bereid je goed voor op hoe partijen gaan reageren op het vonnis en dan kies je een bepaalde woordkeus. Je kunt het dan een beetje inkaderen en als iemand dan flipt, dan is het volgens je eigen voorbereiding gegaan. En dan begrijp je de emoties van de mensen. Denk aan het uit de ouderlijke macht zetten van vader of moeder. Je moet dan ook voorbereiden op bepaalde beschuldigingen maar die komen voort uit die hevige emoties. Enerzijds moet je dat een beetje laten gaan maar anderzijds moet je ook grenzen aangeven. Er moet nog wel een behoorlijke zitting kunnen plaatsvinden, waarin een goed gesprek moet kunnen worden gevoerd. Als dat niet zo is, moet je zeggen dat ze eventueel zonder die persoon de zitting voortzetten.

Naast het feit dat de verdachten steeds mondiger worden, kan een rechter ook niet alles zeggen. Wat wel heel belangrijk is, is dat je dingen die je wilt zeggen, heel specifiek benoemd. Je kan daarmee en je woordkeus, heel veel mensen kalmeren. Daarnaast is meneer Keur ook niet voor de ingewikkelde uitspraken met veel juridisch jargon. Een uitspraak met de woorden tenzij, behoudens, mitsdien etc. schrapt hij meteen uit zijn uitspraak. Uitgangspunt is dat de partijen na de uitspraken begrijpen wat er gezegd is en waarom de uitspraak zo gedaan is.

### **Camera's in de rechtszaal**

Aan meneer Keur werd de vraag gesteld wat hij vindt van het idee om camera's in de rechtszaal te hangen. Hij geeft aan het van belang te vinden dat mensen kunnen zien hoe het er in de rechtszaal aan toe gaat. Hij noemt het voorbeeld van de Vaatstra zaak. Dat daar veel pers op af zou komen was voor hen al duidelijk. Heel Nederland kan dan zien hoe het gaat. Ze hebben toen afspraken gemaakt met de pers over knip en plak werk etc. behandeling van de feiten mocht daarnaast niet worden gefilmd besliste de rechter. Dus in beginsel is het goed dat Nederland kan zien hoe het er aan toe gaat maar anderzijds zitten er ook grenzen aan voor de privacy van het slachtoffer.

Daarnaast kunnen camera's handig zijn om te evalueren. Bij meervoudige zaken praten rechters vaak na over hoe het ging. De waarnemingen over bepaalde dingen kunnen dan erg uiteenlopen. Het kan dan erg nuttig zijn om de beelden even terug te kijken. Daarnaast is het erg belangrijk dat rechters communicatief en interactief in een gesprek op zitting kunnen functioneren. Rechters moeten zich steeds afvragen hoe zij overkomen op partijen. Door dat er op dit punt een verschil is tussen rechters, haalt de een daardoor veel meer uit een zitting dan de ander.

### **Procedurele rechtvaardigheid tijdens de zitting**

De volgende vraag gaat over hoe belangrijk Keur de procedurele rechtvaardigheid vindt tijdens de zitting. De hoeksteen van procedurele rechtvaardigheid is hoor en wederhoor. Alles moet tijdens de zitting schriftelijk en mondeling aan de orde zijn geweest. Je moet nooit met een verrassingsuitspraak komen. Je moet op zitting dus altijd kijken of partijen goed aanbod komen om hun verhaal te doen.

Non-verbale communicatie is ook heel belangrijk. Je let op de reactie van mensen als anderen iets zeggen. Bijv. helemaal wegdraaien omdat ze het er niet mee eens zijn. Als je dan vraagt of iemand nog wat wil zeggen, dan zeggen ze negen van de tien keer niets. Maar als je dan zegt: 'maar ik zag u weg kijken toen de wederpartij wat zei, waarom was dat?' Dan zie je vaak dat er altijd nog wel wat achter zit. Je moet dus goed duidelijk maken dat mensen op dit moment echt nog alles kunnen zeggen wat ze belangrijk vinden, want de zitting is het sluitstuk, daarna komt er al een vonnis of arrest.

Is het ook zo dat partijen van een proces waarin duidelijk hoor en wederhoor werd toegepast over alle feiten, dat die partijen de uitspraak beter accepteren? Keur vertelde dat het eens voorkwam dat een aantal rechters 10% meer appelzaken had dan andere rechters bij dezelfde soort zaken. Dit heeft vaak met de volgende factoren te maken:

- Partijen hebben niet het gevoel gehad dat de rechter heel betrokken was
- Partijen hebben voor hun gevoel niet hun hele verhaal kunnen doen en er was volgens hen te weinig hoor en wederhoor toegepast
- Mensen hebben ter zitting niet alle begrepen. Als mensen niet snappen wat er precies gezegd wordt, dan zijn ze vaker ontevreden en hebben ze het gevoel geen vat te hebben op hun proces. Als ze naast die ontevredenheid over het proces ook nog ongelijk krijgen, stellen ze negen van de tien keer appel in.

### **Onpartijdigheid**

Hoe zorg je ervoor dat je onpartijdig blijft als je de zaak eerst al in de krant hebt gezien? Rechters lezen veel zaken in de krant. Er staat alleen wat er ongeveer gebeurd is, maar dit is lang niet altijd kloppend of volledig. Als de zaak dient, parkeren we de informatie die we al hebben even aan de kant en gebruiken dit niet ter zitting. Anders zou je die krant eerst aan partijen voor moeten leggen zodat je er hoor en wederhoor op toepast. Voor onpartijdigheid is het vooral belangrijk dat je geen belang hebt bij de uitkomst. Naast informatie uit de krant zijn er ook rechters die google gebruiken. Ze zoeken informatie over een bepaald bedrijf of dergelijke en komen van alles tegen. Ook dit kan je alleen in de zaak gebruiken als je partijen de kans geeft om daarop te reageren.

### **Naleving van rechterlijke uitspraken**

Uit onderzoek blijkt dat 50% van de uitspraken niet wordt nageleefd. Trekt u zich daar iets van aan bij de strafoplegging? Als u bijvoorbeeld het vermoeden heeft dat de verdachte de geldboete niet kan betalen, legt u dan een lagere boete op? Nee, is het antwoord van Keur. Jeugd TBS is ook een goed voorbeeld. Hij heeft verschillende dossiers gehad waarin Jeugd TBS is opgelegd maar na een jaar nog niks gebeurd was in die zaak vanwege te weinig ruimte in kliniek of omdat het niet efficiënt aangepakt werd. Dan denk je bij het volgende geval wel even na of het wel efficiënt is om nu weer TBS op te leggen met in het achterhoofd dat er in deze zaak ook geen actie wordt ondernomen. Anderzijds is dat ook een verantwoordelijkheid voor andere mensen in de samenleving waar het dan anders moet. Maar als TBS wel het beste is voor die problematiek dan past hij dat wel toe en dan zijn de cijfers van de goede behandeling minder van belang.

### **Vertrouwen in de rechter**

Voel je wel eens op zitting dat partijen geen vertrouwen in je hebben? Je kan dat vooral merken aan de sfeer tijdens de zitting. Mensen uitten dat vaak niet omdat ze hun nog correct willen gedragen want de rechter moet nog een mening/uitspraak over hun zaak doen. Maar je merkt vaak wel dat als de rechter een grapje maakt op een goed moment, en mensen lachen daar beetje om dan weet je dat het met dat vertrouwen wel goed zit. Maar mensen hebben veel meer zelf een mening dan vroeger. Ze weten veel meer vanwege internet en nemen daardoor steeds minder aan van de rechter. Het is niet meer zo dat mensen denken, die rechter zegt het dus het zal wel zo zijn. Daarnaast zijn de mensen tegenwoordig ook veel mondiger. Meneer Keur geeft wel aan, als je over een langere tijd niet de goede uitspraken doet, dan ga je als rechtspraak echt onderuit in deze maatschappij.

Uitspraken over dood door schuld blijkt de grootste aanstoot voor haat en onrust etc. bij partijen of derden die daar verontwaardigd over zijn. De verontwaardiging bestaat vooral over de in

hun ogen te lage straffen. Daarbij komt dat mensen ook heel verschillend reageren op een dodelijk verkeersongeluk en de straf die daarbij hoort. Je kunt het eigenlijk nooit goed doen. De een zegt: het maakt me niet uit of de veroorzaker van het ongeluk vervolgd wordt, wij krijgen onze dierbare er toch niet mee terug. De ander zegt: hij moet levenslang krijgen, dat hebben wij ook. Weer een ander is het er mee eens dat iedereen wel eens een moment van onoplettendheid heeft en dat je daar niet jaren voor in de cel hoeft. Wat dit betreft kun je het als rechter nooit goed doen.

### **Is het schadelijk dat politici (Wilders bijv.) zich negatief uitspreekt over rechters?**

Keur vindt het wel schadelijk in de zin dat anderen met de woorden van Wilders aan de haal gaan. Ze voelen zich gedekt door de woorden van Wilders en gaan veel verder dan hem. Mensen die hem hoog hebben zitten gaan tot het verre verkennen van grenzen. We hopen dat Wilders daar niet van bewust is (anders is hij met iets gevaarlijks bezig). Maar hij heeft wel een voorbeeldfunctie en daar dient hij zich bewust van te zijn.

In een artikel in de krant over de Wilders werd gezegd dat Wilders natuurlijk boos is op die rechter omdat hij veroordeeld is. De rechter schaarde Wilders dus in de rij van verdachten net als ieder ander. Dat was volgens Keur een goede zet. Maar volgens hem heeft de rechtbank Den Haag wel een fout gemaakt door vooraf aan te geven dat de behandelende rechters niet aangesloten waren bij een politieke partij. Dit hadden ze niet moeten zeggen volgens hem omdat je dan aangeeft dat het schijnbaar verschil maakt of je wel of geen aanhanger bent van een politieke partij.